

Corset i dynamit

Dynamite and Corsets

W młodości przemycaly broń, zakładały organizacje kobiece, walczyły o niepodległość Polski i przemierzały Europę, żeby zdobyć wykształcenie. Po wyjściu za mąż nie zwolniły tempa. Żony mężów stanu!

In their youth, they smuggled weapons, set up organizations for woman, actively fought for Polish independence and travelled across Europe to pursue an education. After getting married, the wives of the Polish statesmen were on a par with their husbands!

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

niepodległa

Aleksandra Piłsudska strzela z rewolweru do tarczy. Na stole leży karabinek sportowy wz. 30 i paczka naboju, 1937 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Aleksandra Piłsudska firing a revolver at a target. Lying on the table are a model 30 cadet rifle and a pack of cartridges, 1937, National Digital Archives

Historia II Rzeczypospolitej to historia ludzi, którzy za swoją powinność uważali budowę silnego państwa, ramię w ramię walczyli o jego wolność, a następnie świadomie pracowali na różnych polach, wykazując się odpowiedzialnością i troską o swój kraj. Realne zmiany stały się świadectwem ich skuteczności.

W proces odbudowy włączyły się Polki. Dzięki determinacji, uporowi, często wbrew opinii społecznej czy zdaniu bliskich realizowały swoje postulaty i cele, uniwersalne i ponadczasowe, wypracowane dzięki uważnej obserwacji otoczenia i zjawisk w nim zachodzących. Aleksandra Piłsudska, Maria Bartel, Elżbieta Korfanty, Cezaria Jędrzejewicz, Helena Paderewska, Zofia Moraczewska, Michalina Mościcka – to żony mężów stanu, prezydentów i premierów II RP, które poświęcały się nie tylko realizowaniu potrzeb osobistych, ale jako równorzędne zadanie traktowały dbanie o swoją, tak ogromnym kosztem wywalczoną, wolną i niepodległą Ojczyznę.

The history of the Second Polish Republic was filled with people to whom building a strong state was their personal duty. They fought side by side for freedom and later committed to hard work in various fields, showing a sense of responsibility and deep concern for their homeland, which resulted in real changes.

Polish women were active in the restoration of Poland. With determination and persistence – often defying the expectations of society and their loved ones – they were able to carry out their postulates and goals. Formulated through careful observation of the public space and its transformations, their aspirations proved to be timeless and universal. Aleksandra Piłsudska, Maria Bartel, Elżbieta Korfanty, Cezaria Jędrzejewicz, Helena Paderewska, Zofia Moraczewska and Michalina Mościcka – the wives of statesmen, presidents and prime ministers of the Second Polish Republic – did not stop at fulfilling their personal needs, but were equally devoted to looking after free and independent Poland, which had been liberated at a great cost.

„Dynamit znakomicie nadawał się do gorsetu. Na szczęście na modę ówczesną nie mogliśmy narzekać. Panie nosiły obszerne płaszcze, peleryny, spódnice i suknie, staniki i staniczki, ułatwiające ukrycie wielu rzeczy. Z czasem doszliśmy do takiej wprawy, że mając na sobie do czterdziestu funtów amunicji czy bibuły, podróżowaliśmy swobodnie nie budząc podejrzeń”.

Aleksandra Piłsudska, *Wspomnienia*, oprac. A. Adamczyk, Warszawa 2004

“Corsets were perfect for hiding dynamite. Luckily, we could not complain about contemporary fashion. Ladies wore large coats, cloaks, long skirts, dresses and bodices which could hide many items. We grew so expert in manipulating them that we were able to travel with ammunition and materials weighing up to forty pounds distributed on our persons without drawing any suspicion.”

Aleksandra Piłsudska, *Wspomnienia* [Memoirs], ed. A. Adamczyk, Warszawa 2004

Wolność

Freedom

Na początku XX w. odżyły nadzieje Polaków na odzyskanie niepodległego państwa. Spory pomiędzy zaborcami i liczne światowe kryzysy przybliżyły Europę do wojny, która jednak mogła być szansą na podniesienie sprawy polskiej na arenie międzynarodowej. Przygotowaniom do walki o wolność towarzyszyło tworzenie organizacji wojskowych i paramilitarnych. Niektórzy Polacy chwycili za broń już w pierwszych dniach wojny, aby zademonstrować światu swoje prawo do własnego państwa.

W tym czasie doszło do przełamania stereotypu dotyczącego bezpośredniego udziału kobiet w walce. Od 1911 r. mogły one wstępować do Związku Strzeleckiego. Początkowo brały udział w szkoleniach wojskowych, gromadzeniu broni oraz w pracach wywiadowczych. W czasie wojny były sanitariuszkami, kurierkami, instruktorkami, ale też konstruktorkami bomb. Przemycali broń pod spódnicami i brały bezpośredni udział w akcjach zbrojnych.

At the beginning of the 20th century, the Poles' renewed their hopes for regaining independence. Although the conflicts between the partitioners and multiple global crises were pushing Europe towards a war, this was seen as an opportunity to present the Polish cause on the international arena. Military and paramilitary organizations were set up in the course of preparations for the fight for freedom. Some Poles engaged in combat in the very first days of the war to show the rest of the world that they had the right to their own country.

This was the time when stereotypes concerning the direct involvement of women in combat were broken and in 1911 the Rifleman's Association allowed women to join its ranks. Women initially participated in military training, weapons gathering and intelligence work. During the war they served as nurses, couriers, instructors and bomb constructors. They smuggled weapons under their skirts and actively participated in armed operations.

Ćwiczenia oddziału Ochotniczej Legii Kobiet, Warszawa, 1920 r., Wojskowe Biuro Historyczne
A unit of the Voluntary Legion of Women during training, Warsaw, 1920, Military Historical Office

Oddział Ochotniczej Legii Kobiet, Warszawa, 1920 r., Wojskowe Biuro Historyczne
A unit of the Voluntary Legion of Women, Warsaw, 1920, Military Historical Office

1

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

niepodległa

Aleksandra Piłsudska 1882-1963

Aleksandra Piłsudska z d. Szczerbińska miała 22 lata, gdy wstąpiła do Polskiej Partii Socjalistycznej. Przekonała ją do tego głoszone postulaty niepodległościowe i idee sprawiedliwości społecznej. W partyjnych szeregach od początku wykonywała pracę agitacyjną i propagandową. Szybko dołączyła również do Organizacji Bojowej PPS.

Przyszłej żonie Marszałka Józefa Piłsudskiego nie można było odmówić odwagi. Organizowała w Warszawie składy broni, kierowała partyjną komórką zajmującą się fałszowaniem dokumentów. Dzięki ówczesnej modzie i ługim sukniom również... przemycala broń. Brała udział w wielu akcjach bojowych i przygotowywała rozprzeczania wywiadowcze, na przykład podczas słynnej akcji pod Bezdanami, w czasie której doszło do ataku na przewożący pieniądze rosyjski pociąg pocztowy (1908 r.). Podczas I wojny światowej pełniła funkcję komendantki kurierów legionowych w oddziale wywiadowczo-kurierskim I Brygady Legionów Polskich, a później również kurierki materiałów wybuchowych i wywiadowczy.

W 1906 r. Szczerbińska poznała Józefa Piłsudskiego, który już wówczas uznawany był za konspiracyjną legendę, i związała się z nim rok później. Po narodzinach córek Wandy (ur. 7 II 1918) i Jadwigi (ur. 28 II 1920) Aleksandra nie zaprzestała swojej aktywności. Po ślubie w 1921 r. Pierwsza Dama Niepodległej prowadziła jednak głównie szeroką działalność honorową i społeczną.

Aleksandra Piłsudska née Szczerbińska was 22 years old when she joined the Polish Socialist Party, drawn by pro-independence postulates and ideas of social justice. As a party member, she was responsible for political agitation and propaganda. She also quickly joined the Combat Organization of the Polish Socialist Party.

The future wife of Marshal Józef Piłsudski proved to be a woman of great courage. She organized weapons storages in Warsaw and headed the party cell responsible for forging documents. Thanks to the long dresses and fashion of the time, she also... smuggled weapons. Piłsudska participated in many combat operations and intelligence reconnaissance actions, including the famous Bezdan raid, during which the Combat Organization of the Polish Socialist Party robbed a Russian mail train transporting money (1908). During World War I she was a commandant of the female couriers serving at the unit of the 1st Brigade of the Polish Legions tasked with intelligence and courier duties. Later on, she also smuggled explosives as a courier and served as an intelligence agent.

In 1906 Szczerbińska met Józef Piłsudski, who at that time was already considered a legend of the resistance. They became a couple one year later. Following the birth of their two daughters, Wanda (born 7 II 1918) and Jadwiga (born 28 II 1920), Aleksandra continued her activities. Having married Piłsudski in 1921, the First Lady of independent Poland engaged mainly in honorary and social work.

Aleksandra Piłsudska, [1930 r.], Biblioteka Narodowa/Polona

Aleksandra Piłsudska, [1930], National Library/Polona

Aleksandra Piłsudska w towarzystwie córek Wandy (z lewej) i Jadwigi, 1933 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Aleksandra Piłsudska with her daughters Wanda (on the left) and Jadwiga, 1933, National Digital Archives

Uczestnicy posiedzenia słuchają sprawozdania odczytywanego przez Aleksandrę Piłsudską, 1938 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Participants of the meeting are listening to the report read by Aleksandra Piłsudska, 1938, National Digital Archives

Aleksandra Piłsudska podczas wypełniania arkusza spisowego, 1931 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Aleksandra Piłsudska filling out a registration sheet, 1931, National Digital Archives

Józef Piłsudski, 1921–1930 r.,
Narodowe Archiwum Cyfrowe

Józef Piłsudski, 1921–1930,
National Digital Archives

Józef Piłsudski 1867–1935

Jeden z ojców niepodległości odrodzonej Polski. W latach 1918–1922 Naczelnik Państwa, Pierwszy Marszałek Polski (1920), dwukrotny premier Polski (1926–1928 i 1930). Choć oficjalnie piastował jedynie stanowisko Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych oraz ministra spraw wojskowych, to w rzeczywistości aż do śmierci faktycznie rządził Państwem Polskim.

One of Poland's fathers of independence. The Chief of State in the years 1918–1922, the First Marshal of Poland (1920), two-time Prime Minister (1926–1928 and 1930). While officially serving only as the General Inspector of the Armed Forces and the Minister of Military Affairs, he practically ruled the Polish State until the end of his life.

1

Niepodległość

Independence

Przez 123 lata, od momentu utracenia przez Polskę niepodległości, Polacy nie przestali walczyć o wolność. Kolejne pokolenia nie zapomniały o swoich korzeniach, dbały o zachowanie języka i tradycji. Walka o utraconą Ojczyznę toczyła się na wielu polach. Z bronią w ręku Polacy walczyli w powstaniach kościuszkowskim, listopadowym i styczniowym oraz pod hasłem „Za wolność naszą i waszą” w europejskich ruchach wolnościowych. Słowem, piórem i pędzlem prowadzili ją dyplomaci, ale też naukowcy, nauczyciele, artyści, podróżnicy oraz zwykli ludzie, w codzienności pielęgnując pamięć o swojej historii. Jedni za pomocą broni, inni za pomocą słowa – walczyli, aby pamięć o Polsce trwała, aby kwestia polska nieustannie powracała na arenę międzynarodową, a sami Polacy nie utracili swojej tożsamości. Zrzucenie jarzma niewoli i wywalczenie niepodległości było możliwe dzięki codziennej aktywności i systematycznej, konsekwentnej pracy często nieznanym lub zapomnianym bohaterów walki o niepodległość.

For 123 years, from the moment their homeland lost independence, the Poles continued to fight for freedom. New generations did not forget about their roots and strove to preserve the Polish language and traditions. The struggle for freedom continued on many levels. The Poles engaged in combat in the Kościuszko Uprising of 1794, the November Uprising of 1830, the January Uprising of 1863, and under the motto "For our freedom and yours!" as part of European freedom movements. With a pen and paintbrush in hand, diplomats, scientists, teachers, artists and explorers fought in their own ways – as did the ordinary people who cultivated the memory of their national history in their everyday lives. Some chose combat, while others used words to preserve the Polish memory. Thanks to their actions, the Polish cause always returned to the international arena and Poles never lost their identity. They were able to break the shackles and regain independence thanks to persistence in their everyday actions and systematic, consistent work of – often unknown or forgotten – heroes of the struggle for independence.

Marsz, marsz Dąbrowski!, Juliusz Kossak.
General Jan Henryk Dąbrowski wskazuje drogę żołnierzom; akwarela nawiązuje do słów Hymnu Polskiego, Biblioteka Narodowa/Polona

Marsz, marsz Dąbrowski!
[March, March, Dąbrowski!], Juliusz Kossak.
General Jan Henryk Dąbrowski is leading his soldiers. The title of the watercolor is a reference to the lyrics of the National Anthem of Poland, National Library/Polona

Olszynka Grochowska, Wojciech Kossak.
Największa bitwa powstania listopadowego, Muzeum Narodowe w Warszawie

Olszynka Grochowska, Wojciech Kossak.
The biggest battle of the 1830 November Uprising, The National Museum in Warsaw

Bitwa pod Ignacewem, Juliusz Kossak.
Zwycięska dla powstańców bitwa stoczona w czasie powstania styczniowego, Muzeum Narodowe w Warszawie

Bitwa pod Ignacewem
[The Battle of Ignacew], Juliusz Kossak.
The victorious battle of the January Uprising, National Museum in Warsaw

Wymarsz Pierwszej Kompanii Kadrowej z Oleandrów w Krakowie 6 sierpnia 1914, pocztówka wg obrazu Jerzego Kossaka, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie

Wymarsz Pierwszej Kompanii Kadrowej z Oleandrów w Krakowie 6 sierpnia 1914
[The First Cadre Company leaving the Oleandry district of Kraków on 6 August 1914], a postcard based on the painting by Jerzy Kossak, Polish Army Museum in Warsaw

2

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

niepodległa

Maria Bartel

1881-1969

Maria Bartel była nauczycielką i działaczką społeczną. Już w czasie I wojny światowej angażowała się w działalność niepodległościową. Aktywnie pracowała głównie na terenie Lwowa, gdzie w ramach Ligi Kobiet Galicji i Śląska oraz Polskiego Czerwonego Krzyża organizowała pomoc dla legionistów i ich rodzin. Brała czynny udział w obronie miasta podczas walk z Ukraińcami w 1918 r., działając w sekcji sanitarniej, w polskim szpitalu wojskowym. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości aż do 1927 r. Maria Bartel pełniła funkcję radnej Lwowa. Skupiła się na pracy w organizacjach kobiecych, takich jak Liga Kobiet Polskich czy Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Żonę wielokrotnego premiera Rzeczypospolitej Polskiej, Kazimierza Bartla, nieobcy był świat polskiej polityki. W 1922 r. bezskutecznie kandydowała do sejmu. W latach 1938–1939 z ramienia Obozu Zjednoczenia Narodowego zdobyła mandat senacki i działała w komisjach: oświatowej i społecznej.

Maria Bartel was a teacher and social activist, who began her pro-independence efforts during World War I. She was active mainly in Lwów, as a member of the Women's League of Silesia and Galicia and of the Polish Red Cross, organizing help for Polish Legions soldiers and their families. She actively defended the city during the battles against Ukrainians in 1918, serving in the sanitary section of a Polish military hospital. Following the restoration of independence, Maria Bartel was a Lwów city councillor until 1927. She focused on working for women's organizations, such as the League of Polish Women and the Women's Civic Work Association.

While Kazimierz Bartel served multiple terms as Prime Minister of Poland, his wife was a politician in her own right. After an unsuccessful attempt at the parliamentary election of 1922, in the years 1938–1939 she was the Camp of National Unity senator and member of the committees for education and social issues.

Maria Bartel, Fundacja im. Kazimierza Bartla

Maria Bartel, Professor Kazimierz Bartel Foundation

Maria Bartel (on the right) and Maria Makowska during the oath-taking ceremony of Polish President Ignacy Mościcki, 1926, National Digital Archives

Maria Bartel (on the right) and Maria Makowska during the oath-taking ceremony of Polish President Ignacy Mościcki, 1926, National Digital Archives

Kazimierz Bartel m.in. z żoną Marią, Muzeum Historii Polski

Kazimierz Bartel and his wife Maria, Polish History Museum

Maria i Kazimierz Bartłowie w parku, Muzeum Historii Polski

Maria and Kazimierz Bartel in the park, Polish History Museum

Kazimierz Bartel,
Narodowe Archiwum Cyfrowe

Kazimierz Bartel,
National Digital Archives

Kazimierz Bartel

1882-1941

Pięciokrotny premier II Rzeczypospolitej, wicepremier oraz minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego w pierwszym rządzie Józefa Piłsudskiego.

Five-time Prime Minister of the Second Polish Republic, Deputy Prime Minister and Minister of Religious Beliefs and Public Enlightenment in Józef Piłsudski's first cabinet.

2

Tożsamość

Identity

Wolna Polska stągała przed wielkimi wyzwaniami, wynikającymi z dziedzictwa zaborów. Podstawowym zadaniem młodego państwa było zintegrowanie trzech dzielnic, zróżnicowanych pod względem gospodarczym, prawnym, obyczajowym, kulturowym, a także etnicznym. Prócz Polaków terytorium Polski zamieszkiwali m.in. Ukraińcy, Żydzi, Białorusini, Niemcy i Litwini. Wedle spisu powszechnego z 1921 r. mniejszości narodowe stanowiły 31% mieszkańców. Rodziło to znaczne problemy, wynikające z różnic językowych i kulturowych.

Dla II Rzeczypospolitej szczególnym wyzwaniem był stosunek państwa do mniejszości ukraińskiej i niemieckiej. W jednym i drugim wypadku relacje w początkowym okresie budowania polskiej państwowości przybrały formę konfliktów militarnych. Wyjątkowym przykładem była kwestia przynależności państwowej Górnego Śląska. Problem narodowościowy eskalował w postaci zbrojnych powstań wymierzonych przeciwko ustaleniom plebiscytowym i przynależności tego obszaru do Niemiec. Otwarty konflikt zbrojny zakończyło ustalenie granicy 12 października 1921 r. Polityczny i historyczny sukces Polski (jedna trzecia opornego obszaru, w tym ponad 50% hutnictwa i 79% kopalń węgla, przypadła stronie polskiej) był w dużej mierze zasługą wybitnego przywódcy i stratega Wojciecha Korfańty.

Free Poland was facing difficult challenges in the aftermath of partitions. The main task of the young state was to integrate three sections which differed in terms of economy, legislation, customs, culture and ethnic composition. The territory of Poland was inhabited not only by Poles, but also Ukrainians, Jews, Belarusians, Germans and Lithuanians, among others. According to the 1921 census, national minorities constituted 31% of all inhabitants of Poland. This caused a number of problems stemming from linguistic and cultural differences.

Especially problematic for the Second Polish Republic was the issue of how the state should approach the Ukrainian and German minorities. In the early stages of the Polish statehood, the relations with both of them took the form of military conflicts. A major question was connected with the national status of Upper Silesia – the ownership of the region was to be determined between Germany and Poland via a plebiscite. The national conflicts escalated into Polish armed uprisings organized against the idea of a plebiscite and the incorporation of the region into Germany. The open military conflict ended on 12 October 1921, when a new border was established. The political and historical success of Poland (one third of the territory in question, which included 50% of metallurgic works and 79% coal mines, was assigned to Poland) was achieved largely thanks to the prominent leader and strategist Wojciech Korfańty.

Plebiscyt na Śląsku, sporządzanie list głosujących i kart do głosowania, 1921 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

The Upper Silesia plebiscite, the process of preparing the lists of voters and poll cards, 1921, National Digital Archives

III powstanie śląskie, powstańcy pociąg sanitarny nr 3, 1921 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

The Third Silesian Uprising, the hospital train no. 3, 1921, National Digital Archives

3

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

niepodległa

Elżbieta Korfanty

1882-1966

Elżbieta Korfanty była żoną polskiego przywódcy narodowego z Górnego Śląska, jednego z ojców niepodległości – Wojciecha Korfante. Niedługo po ślubie zaangażowała się w działalność społeczną i polityczną. Brała czynny udział w III powstaniu śląskim. W czasie plebiscytu na Śląsku z poświęceniem agitowała za Polską. Działała w Czytelni dla Kobiet i Towarzystwie Polek, współorganizowała regularne wiece kobiet, promowała oświatę i zwalczała germanizację. W swoich wystąpieniach nawoływała do wychowywania kolejnych pokoleń w duchu polskości oraz zachęcała do nauki i pielęgnowania języka polskiego. Będąc matką czwórki dzieci, znajdowała czas, aby angażować się w działalność różnorodnych organizacji. W latach 20. była członkinią Związku Towarzystw Polek oraz prezesem Związku Katolickich Towarzystw Polek na Górnym Śląsku. Uczestniczyła w pracach Polskiego Czerwonego Krzyża, a także przewodniczyła komitetom organizującym zawody sportowe.

Elżbieta Korfanty była nie tylko działaczką społeczną, ale i polityczną. Miała niespełna 40 lat, kiedy w 1930 r. została wybrana posłanką na Sejm Śląski III kadencji. Śmierć męża w 1939 r. sprawiła, że wyemigrowała do Wielkiej Brytanii, jednak nawet tam angażowała się w działalność Kola Ślązaków w II Radzie Narodowej RP jako reprezentantka Stronnictwa Pracy.

Elżbieta Korfanty was the wife of a Polish national leader from Upper Silesia, one of Poland's fathers of independence – Wojciech Korfanty. Shortly after getting married, she engaged in social and political activism. She actively participated in the Third Silesian Uprising. During the Upper Silesia plebiscite, she tirelessly campaigned for Poland. She was active in the Women's Libraries and the Polish Women's Association, she co-organized regular women's congresses, promoted education and fought against Germanization. In her speeches, she appealed to Poles to raise the next generations in a national spirit and encouraged them to study and cultivate the Polish language. Despite being a mother of four, she was able to find time to engage in the activities of numerous organizations. In the 1920s, she was a member of the Union of the Polish Women's Associations and the President of the Union of Catholic Associations of Polish Women in Upper Silesia. She participated in the work of the Polish Red Cross and headed the committees organizing sport competitions.

Elżbieta Korfanty also engaged in political activism. In 1930, when she was almost 40, she was elected MP for the third term of the Silesian Parliament. After her husband's death in 1939, she emigrated to Great Britain, where she engaged in the activities of the Association of Silesians in the Second National Council of Poland, representing Labor Party.

Elżbieta Korfanty, 1945–1947 r., Muzeum Historii Katowic

Elżbieta Korfanty, 1945–1947, Museum of the History of Katowice

Gwiazdka dla dzieci zorganizowana przez Stowarzyszenie Służby Społecznej Kobiet. Na pierwszym planie z prawej posłanka Elżbieta Korfanty, 1942 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Christmas party for children organized by the Women's Social Service Association. In the foreground, on the right: MP Elżbieta Korfanty, 1942, National Digital Archives

Członkowie Koła Ślązaków przed kościołem w Londynie. W środku posłanka Elżbieta Korfanty, 1946 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Members of the Association of Silesians in front of a London church. In the middle MP Elżbieta Korfanty, 1946, National Digital Archives

Akademia z okazji 150. rocznicy Konstytucji 3 maja. Przemawia posłanka Elżbieta Korfanty, 1941 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

A ceremony commemorating the 150th anniversary of the declaration of the Constitution of 3 May 1791. MP Elżbieta Korfanty is delivering a speech, 1941, National Digital Archives

Wojciech Korfanty, 1928 r.,
Narodowe Archiwum Cyfrowe

Wojciech Korfanty, 1928,
National Digital Archives

Wojciech Korfanty 1873-1939

Jeden z ojców niepodległości odrodzonej Polski. Przywódca polskiego ruchu narodowego na Górnym Śląsku, wicepremier w rządzie Wincentego Witosa.

One of Poland's fathers of independence and also leader of the Polish national movement in Upper Silesia. He served as Deputy Prime Minister in Wincenty Witos' cabinet.

3

Edukacja

Education

Organizacja edukacji była jedną z najpilniejszych kwestii do rozwiązania w II Rzeczypospolitej. Na gruncie szkolnym mogły zostać zrealizowane ważne dla kraju postulaty: integracji ziem należących do trzech zaborców, budowy silnej, szczonej i przynależności narodowej, wyrównania szans między grupami społecznymi. Według przeprowadzonego w 1921 r. spisu powszechnego około 33% mieszkańców odrodzonej Rzeczypospolitej było analfabetami. Zaledwie 38,7% kobiet i 47,1% mężczyzn deklarowało jakiegokolwiek wykształcenie, z tego tylko odpowiednio 4,1% i 6% posiadało wykształcenie średnie bądź wyższe.

Te niechlubne statystyki były spadkiem po okresie niewoli. Zaborcy traktowali system oświaty jako element wynaradawiania Polaków. Zbudowanie powszechnego systemu szkolnictwa stanowiło więc pilną i podstawową potrzebę odrodzonego państwa. Szkoła miała być czynnikiem integrującym państwo i przyczyniać się do likwidacji dziedzictwa zaborów.

Z upowszechnienia szkolnictwa korzystały szczególnie dziewczęta. Mogły one uczęszczać do szkół wszystkich szczebli. Widoczne to było zwłaszcza na wyższych uczelniach. I pomimo dysproporcji pomiędzy studium kobietami i mężczyznami o sukcesie polskiego szkolnictwa może świadczyć fakt, że 28% studentów krajowych szkół wyższych stanowiły kobiety. Wynik ten plasował Polskę w europejskiej czołówce.

One of the most pressing issues in the Second Polish Republic was the organization of education. Education was the proper space to realize postulates of great significance to the state: to integrate the lands which had been subjected to three different partitions, build a strong national identity and affiliation, and create equal opportunities among all social groups.

According to the 1921 census, about 33% inhabitants of the newly independent Poland were illiterate, 38,7% women and 47,1% men declared they had some level of education (at least elementary) – out of those only 4,1% women and 6% men declared they had received middle school or higher education.

These low statistics were a result of the period of enslavement. The partitioners treated the education system as a means of depolonization. Building the system of public education was an urgent and fundamental task of independent Poland. Schools were to help integrate the state and eliminate the legacy of the partitions.

Public schooling provided new opportunities especially for girls. They were able to attend schools on all levels. This was especially evident in connection with higher education. Despite disproportions among male and female students, the Polish system of education proved rather successful, as women constituted 28% of students of domestic institutions of higher education, putting Poland near the top of the European ranking.

Studentki grające w szachy i przeglądające prasę, 1932 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Female students playing chess and reading newspapers, 1932, National Digital Archives

Uczniowie Szkoły Powszechnej im. Władysława Jagiełły w Chirzanowie, 1935 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Students of the King Władysław Jagiello Elementary School in Chirzanów, 1935, National Digital Archives

Studentki w bibliotece, 1936 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Female students at a library, 1936, National Digital Archives

4

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

niepodległa

Cezaria Anna Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz- Jędrzejewiczowa 1885-1967

Cezaria Baudouin de Courtenay, etnolog, profesor Uniwersytetu Wileńskiego. Fotografia portretowa z profilu w uroczystym stroju akademickim, Narodowe Archiwum Cyfrowe

Cezaria Baudouin de Courtenay, an ethnologist and professor at University of Wilno. A profile portrait photograph in ceremonial academic dress, National Digital Archives

Choć żyła w czasach, gdy kobiety miały ograniczony dostęp do nauki, Cezaria Baudouin de Courtenay-Jędrzejewiczowa była jedną z najbardziej aktywnych kobiet naukowców dwudziestolecia międzywojennego.

Urodziła się w 1885 r. w Dorpacie. Wieloetniczny charakter miejsca pozwolił jej na opanowanie kilku języków – głównie polskiego, rosyjskiego i niemieckiego. Jej ojcem był wybitny językoznawca, Jan Baudouin de Courtenay, matka zaś – Romualda z Bagnickich – była autorką prac historycznych, dzienników i artykułów publicystycznych. Ogromny kapitał intelektualny rodziny sprawił, że również Cezaria miała wyjątkowe ambicje naukowe.

Ukończyła studia wyższe na Uniwersytecie Petersburskim, uzyskując tam w 1911 r. – jako jedna z pierwszych kobiet – dyplom I stopnia odpowiadający tytułowi doktora. Dokładnie 11 lat później otrzymała habilitację na Uniwersytecie Warszawskim. Jako profesor nadzwyczajny etnologii i etnografii Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie zorganizowała w 1929 r. wileński ośrodek etnograficzny. Stworzyła tam również Muzeum Etnograficzne i prowadziła badania miejscowego folkloru. W 1933 r. posłużyła premiera Janusza Jędrzejewicza.

Po przeprowadzce w 1934 r. do Warszawy uzyskała nominację na profesora zwyczajnego etnografii Polski Uniwersytetu Warszawskiego. Tu także zaangażowała się w działalność Muzeum Etnograficznego oraz licznych organizacji. W czasie II wojny światowej wraz z rodziną opuściła kraj. W 1947 r. przeniósła się z Białego Wschodu do Wielkiej Brytanii. Była współzałożycielką w 1948 r. Polskiej Rady Naukowej na Obczyźnie, a w 1958 r. jako pierwsza kobieta została rektorką Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie.

Even though access to education for women was limited in her lifetime, Cezaria Baudouin de Courtenay-Jędrzejewiczowa was one of the most active female scientists of the interwar period.

She was born in 1885 in Dorpat and thanks the multi-ethnic character of the city, she spoke several languages – mainly Polish, Russian and German. Her father was the prominent linguist Jan Baudouin de Courtenay, and her mother – Romualda née Bagnicka – was the author of scientific works, diaries and journalistic articles. The immense intellectual capital of the family compelled Cezaria to develop extensive scientific ambitions.

She graduated from Saint Petersburg Imperial University and in 1911 became one of the first women to receive a first degree diploma equivalent to a doctoral title. Exactly 11 years later she obtained her habilitation at University of Warsaw. As an associate professor of ethnology and ethnography at the Stefan Batory University of Wilno, in 1929 she organized the faculty of ethnography in Wilno. She also established the university's Museum of Ethnography and researched local folklore. In 1933 she married the Polish Prime Minister Janusz Jędrzejewicz.

Having moved to Warsaw in 1934, she became a professor of Polish ethnology at University of Warsaw. She engaged in the activities of the Museum of Ethnography and many other organizations. During World War II, she left the country with her family. In 1947 she relocated from the Middle East to Great Britain. In 1948 she co-founded the Polish Scientific Society in Exile, and in 1958 became the first female rector of the Polish University Abroad.

Premier Janusz Jędrzejewicz przed mikrofonem, 1933 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Prime Minister Janusz Jędrzejewicz speaking to a microphone, 1933, National Digital Archives

Janusz Jędrzejewicz 1885–1951

Polityk, członek obozu piłsudczykowskiego, zaprzysiężony na urząd premiera 10 maja 1933 r.; stanowisko to zajmował przez rok.

Sworn in as Polish Prime Minister on 10 May 1933, he performed this function for one year. A politician and member of the Sanation movement.

4

Odpowie- dzialność

Responsibility

W odbudowywującym się kraju kluczowe znaczenie dla pomocy najbardziej potrzebującym miało wsparcie społeczeństwa. Działalność filantropijną była realizowana przez stowarzyszenia, fundacje (było ich w połowie lat 30. odpowiednio ok. 1000 i ok. 1600), ale też zgromadzenia zakonne czy związki wyznaniowe. Wiele działań pomocowych nie byłoby możliwych, gdyby nie determinacja i pasja jednostek.

W początkach II Rzeczypospolitej powstały organizacje funkcjonujące do dziś, na przykład Polskie Towarzystwo Czerwonego Krzyża (przemianowane w 1927 r. na Polski Czerwony Krzyż) czy Caritas. Ważną rolę odegrał Polski Biały Krzyż (Polska przed odzyskaniem niepodległości nie mogła powołać swojego oddziału PCK), który udzielał pomocy żołnierzom i otaczał opieką ich rodziny. Symbolem pomocy niesionej przez PBK były lalki szmaciarki, autorkami polskich artystów przebywających we Francji na przymusowej emigracji. Najpopularniejszymi lalkami były ogrodnik Jaś i jego przyjaciółka Halka, ochrzczone tak prawdopodobnie ku czci Heleny i Ignacego Jana Paderewskich.

During the process of restoration of the country, the societal support was the key element in lending help to those in need. Philanthropic work was carried out by societies and foundations (in the mid-1930s there were approx. 1,000 and 1,600 of those respectively), as well as religious orders and associations. Many of these aid efforts would not be possible without the determination and commitment of individuals.

The beginning of the Second Polish Republic was also the start of many organizations which operate to this day, such as the Polish Red Cross Society (renamed in 1927 as the Polish Red Cross) and Caritas. An important role was played by the Polish White Cross (prior to the restoration of independence Poland was not permitted to use the name Polish Red Cross), which helped soldiers and looked after their families. A symbol of the aid provided by the Polish White Cross were rag dolls created by the exiled Polish artists living in France. The most popular rag dolls were gardener Jaś and his friend Halka (diminutive forms of Jan and Helena), named most likely after Helena and Ignacy Jan Paderewski.

Polski Biały Krzyż, karta pocztowa na podstawie obrazu Wojciecha Kossaka, [po 1919 r.], Biblioteka Narodowa/Polona

The Polish White Cross, a postcard based on a painting by Wojciech Kossak, [after 1919], National Library/Polona

Przygotowywanie posiłku przez członkinie organizacji kobiecych w Gospodzie Żołnierskiej, Wojskowe Biuro Historyczne

Members of women's organizations preparing meals at a canteen for soldiers, Military Historical Office

Członkinie Białego Krzyża przygotowują paczki dla polskich żołnierzy na froncie, Warszawa, 1920 r., Wojskowe Biuro Historyczne

Female members of the White Cross preparing packages for the Polish soldiers fighting on the front, Warszawa, 1920, Military Historical Office

5

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

niepodległa

Helena Paderewska

1856-1934

Urodziła się w 1856 r. jako Helena Rosen. Choć zapamiętana została jako wspierająca żona wybitnego muzyka i polityka Ignacego Jana Paderewskiego, ponad wszystko oddana była sprawom Polski, aktywnie działając na rzecz potrzebujących.

W czasie I wojny światowej organizowała pomoc dla ofiar w Polsce, ale też dla żołnierzy Armii Polskiej we Francji. To dzięki niej powołany został Polski Biały Krzyż, w którym od 1919 r. pełniła rolę przewodniczącej Rady Naczelnej. Organizacja stworzona została z myślą o polskich żołnierzach przebywających w Ameryce, wysyłanych do Europy, ale też tych już walczących na frontach I wojny światowej. Zainicjowany przez Helenę Paderewską Polski Biały Krzyż zapewniał między innymi opiekę medyczną nad rannymi żołnierzami w obozach i na polu walki oraz organizował i wyposażał szpitale. Swoją działalność Paderewska kontynuowała (do 1926 r.) również jako prezes Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Pomagała ubogim artystom, wspierała światową organizację kobiecą Young Women's Christian Association, zrzeszającą kobiety na całym świecie, była współzałożycielką Towarzystwa Pomocy dla Inteligencji, fundatorką szkoły dla dziewcząt w Julinie, a także honorowym członkiem Związku Polek w Ameryce.

Born in 1856 as Helena Rosen, Helena Paderewska is nowadays remembered mainly as the supportive wife of the prominent musician and politician Ignacy Jan Paderewski, but above all, she was devoted to the Polish cause and active in lending help to those in need.

During World War I, she organized relief for the victims in Poland, as well as for the soldiers of the Polish Army in France. She founded the Polish White Cross and in 1919 became the head of the organization's Supreme Council. The organization was set up in order to aid the Polish soldiers in America who were being sent to Europe, and those who were already fighting on World War I fronts. The Polish White Cross initiated by Helena Paderewska organized hospitals, supplied medical equipment and ensured that the wounded soldiers in camps and on battlefields received medical help. Paderewska continued her activities (until 1926) also as the President of the Polish Red Cross Society.

She helped impoverished artists, supported the international Young Women's Christian Association, co-founded the Relief Society for the Intelligentsia, founded a school for girls in the Polish village of Julin, and became an honorary member of the Polish Women's Alliance of America.

Helena Paderewska, 1927 r.,
Narodowe Archiwum Cyfrowe

Helena Paderewska, 1927,
National Digital Archives

Helena Paderewska w otoczeniu lalek szmacianek,
The Polish Museum of America

Helena Paderewska with rag dolls,
Polish Museum of America

Siostry Polskiego Białego Krzyża wraz z Heleną
Paderewską, 1918 r., The Polish Museum of America

The Polish White Cross nurses with Helena
Paderewska, 1918, Polish Museum of America

Helena i Ignacy Paderewscy,
The Polish Museum of America

Helena and Ignacy Paderewski,
Polish Museum of America

Premier Ignacy Paderewski,
Narodowe Archiwum Cyfrowe

Prime Minister Ignacy Paderewski,
National Digital Archives

Ignacy Paderewski 1860–1941

Jeden z ojców niepodległości odrodzonej Polski. 16 stycznia 1919 r. powołany na urząd premiera przez Tymczasowego Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego.

One of Poland's fathers of independence. On 16 January 1919 he was appointed Prime Minister by the Provisional Chief of State Józef Piłsudski.

5

Zaangażowanie polityczne

Political activism

10 lutego 1919 r. parlamentarzyści wybrani do Sejmu Ustawodawczego zasiedli w ławach budynku przy ul. Wiejskiej. Wybory te były szczególne. Na mocy dekretu Tymczasowego Naczelnika Państwa z 28 listopada 1918 r. Polki po raz pierwszy w historii mogły głosować i być wybierane. W posiedzeniu wzięły udział Gabriela Balicka, Jadwiga Dziubińska, Irena Kosmowska, Maria Moczyłowska, Zofia Moraczewska, Anna Piasecka, Zofia Sokolnicka oraz Franciszka Wilczkowiakowa, reprezentujące niemalże wszystkie partie polityczne.

Przez cały okres trwania II Rzeczypospolitej w parlamencie zasiadły 32 posłanki i 18 senatorek. Polki, jako świadome uczestniczki życia politycznego i społecznego, pojawiały się też we władzach niższego szczebla, takich jak rady gmin i miast. Przyznanie czynnego i biernego prawa wyborczego Polkom nie spotkało się z większym sprzeciwem społecznym, było zwieńczeniem ich zasług w walce o niepodległość Polski.

On 10 February 1919, the MPs elected to the Legislative Parliament made their way to the building at Wiejska Street in Warsaw. This election was very special – the very first in which upon the Provisional Chief of State's decree of 28 November 1918 Polish women were allowed to vote and be elected. The Parliament session was attended by Gabriela Balicka, Jadwiga Dziubińska, Irena Kosmowska, Maria Moczyłowska, Zofia Moraczewska, Anna Piasecka, Zofia Sokolnicka and Franciszka Wilczkowiak, who represented nearly all political parties.

Throughout the period of the Second Polish Republic, there were 32 women MPs and 18 women senators. As knowledgeable participants of political and social life, Polish women were also active in lower-level governing bodies such as commune and municipal boards. The granting of active and passive voting rights to women – accepted without much social resistance – was the crowning event of their achievements in the struggle for Polish independence.

Głosowanie w sejmie, widoczna jedna z posłanek, 1938 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

The Parliament voting, visible in the photo is one of the women MPs, 1938, National Digital Archives

Kobiety agitujące na warszawskiej ulicy w dniu wyborów, 1927 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Women engaging in a political campaign at one of Warsaw streets on the day of the election, 1927, National Digital Archives

Mieszkanka Borka Fałęckiego podczas głosowania, Kraków, 1930 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

A female resident of the town of Borek Fałęcki voting in the election, Cracow, 1930, National Digital Archives

6

Zofia Moraczewska

1873-1958

Zofia Moraczewska wywodziła się z lwowskiej inteligencji. Jej ojciec Roman Gostkowski był profesorem na Politechnice Lwowskiej, a matka aktywnie działała społecznie. Wychowywana od małego w patriotycznym duchu Zofia stała się przywódczynią największej kobiecej organizacji wspierającej walkę o niepodległość – Ligi Kobiet Galicji i Śląska, działającej w latach 1915–1918.

W działalność społeczną i polityczną zaangażowała się, mając zaledwie 23 lata. W 1896 r. wstąpiła do Galicyjskiej Partii Socjaldemokratycznej. Wtedy też posłużyła przyszłego premiera, Jędrzeja Moraczewskiego. Niezwykła charyzma sprawiła, że prowadzona przez nią Liga Kobiet Galicji i Śląska urosła do rozmiarów, których nie osiągnęła żadna inna organizacja w tamtym czasie. Współpracowało z nią ponad 13 tys. ochotniczek, które zajmowały się wsparciem dla legionistów. Organizowały zbiórki, a dzięki zebranym funduszom zaopatrywały Legiony w odzież, żywność oraz leki i środki opatrunkowe. Opiekowały się rannymi i chorymi żołnierzami, ale też zagrzewały do walki i podnosiły ich na duchu, wysyłając do nich listy czy przygotowując świąteczne spotkania.

Zofia Moraczewska weszła w skład Sejmu Ustawodawczego jako jedyna kobieta z ramienia Klubu Związku Polskich Posłów Socjalistycznych. Była również pierwszą kobietą w historii Polski przemawiającą z mównicy sejmowej. Z jej inicjatywy w 1928 r. Demokratyczny Komitet Wyborczy Kobiet Polskich przekształcony został w Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet, który szybko stał się największą organizacją kobiecą w kraju. Dwa lata później ponownie wybrano ją do Sejmu z listy państwowej Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Pełniła wtedy rolę kierownika grupy w Komisji Inigracyjnej.

Zofia Moraczewska came from the Lwów intelligentsia. Her father Roman Gostkowski was a professor at the Lwów Polytechnic, and her mother was a social activist. Raised in a patriotic spirit, Zofia became the leader of the largest women's organization supporting the fight for independence – the Women's League of Silesia and Galicia, operating in the years 1915–1918.

Moraczewska started her social and political activism at the age of 23. In 1896 she joined the Social Democratic Party of Galicia. Around that time she married the future Polish Prime Minister Jędrzej Moraczewski. Thanks to her remarkable charisma, under her leadership the Women's League of Silesia and Galicia grew to the size which no other organization of that period managed to exceed. She worked with over 13,000 women volunteers who supported the Polish Legions by raising money to provide soldiers with clothes, food and medical dressings. They looked after the ill and wounded soldiers, encouraged them to fight and raised their spirits by sending them letters and organizing holiday celebrations.

Zofia Moraczewska was the only woman from the Union of Polish Socialist MPs to join the Legislative Parliament. She was also the first Polish woman to deliver a speech at the Parliament podium. At her initiative, the Democratic Electoral Committee of Polish Women was transformed in 1928 into the Women's Civic Work Association, which quickly became the largest women's organization in the country. Two years later, Moraczewska was once again elected an MP as part of the Nonpartisan Bloc for Cooperation with the Government and headed a team working for the Immigration Committee.

Zofia Moraczewska, 1935 r., Biblioteka Narodowa/Polona

Zofia Moraczewska, 1935, National Library/Polona

Zjazd Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet w sali kasyna oficerskiego w Warszawie przy al. Szucha, 1930 r., Biblioteka Narodowa/Polona

The Congress of the Women's Civic Work Association at an officers' mess at Aleja Szucha in Warsaw, 1930, National Library/Polona

W kularach sejmowych. Widoczni od lewej: senatorka Hanna Hubicka, senator Ludwik Józef Ewert, posłanka Zofia Moraczewska, posłanka Maria Jaworska, 1931 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

The parliament lobby. From the left: senator Hanna Hubicka, senator Ludwik Józef Ewert, MP Zofia Moraczewska, MP Maria Jaworska, 1931, National Digital Archives

Wicemarszałek Sejmu Jędrzej Moraczewski,
1925 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Deputy Marshal of the Sejm Jędrzej Moraczewski,
1925, National Digital Archives

Jędrzej Moraczewski 1870-1944

Wieloletni poseł, minister, od 18 listopada 1918 do 16 stycznia 1919 r. premier Rzeczypospolitej Polskiej.

A longstanding MP, minister, Polish Prime Minister from 18 November 1918 to 16 January 1919.

6

Prawa kobiet

Women's rights

Uzyskanie przez Polki praw wyborczych stało się punktem wyjścia w procesie zrównywania praw publicznych obu płci. Dotychczas we wszystkich zaborach kobiety na gruncie prawa cywilnego nie były traktowane równorzędnie z mężczyznami. Bez zgody mężów nie mogły podejmować pracy zawodowej, a po ich śmierci samodzielnie wychowywać własnych dzieci, nie wolno im było poświadczать umów i testamentów, miały ograniczone prawo do dziedziczenia.

Wiele dyskryminujących kobiety praw zniesiono w II Rzeczypospolitej. Zmianom ulegało prawo rodzinne i zasady sprawowania opieki nad dziećmi w rodzinach. Podjęto działania w kierunku sprawnego reagowania w przypadkach przemocy seksualnej i procederu handlu ludźmi. Poszerzano dostęp do opieki medycznej i wiedzę na temat higieny. Jednym z najważniejszych postulatów emancypantek był dostęp do edukacji. Zabiegano o zrównanie programów nauczania obu płci, a także rozbudowano szkolnictwo na wszystkich poziomach.

The Polish women's right to vote began the process of equalizing public rights among both sexes. Until then, Polish women in all three partitions were discriminated against. A woman could not seek employment without her husband's consent, raise her children on her own after her husband's death, sign a contract or a will, and had limited rights to inheritance.

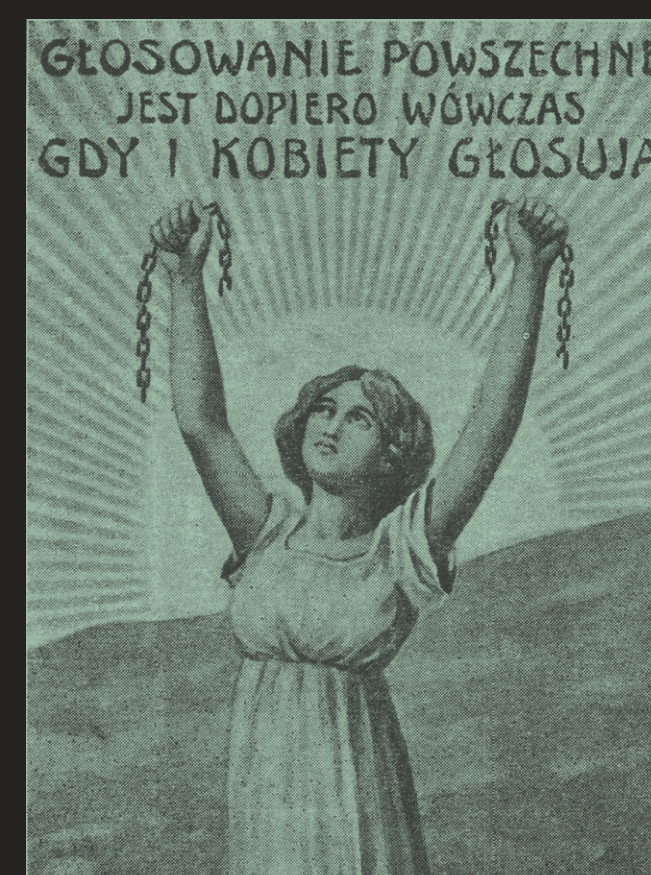
Many discriminatory laws were abolished in the Second Polish Republic. Family laws and the rules concerning childcare within families were changed. Efforts were undertaken to facilitate quicker response to sexual violence and human trafficking. Broader access to medical care was accompanied by the growing knowledge about hygiene. One of the key postulates of the emancipation movement was access to education. The activists campaigned for equal education programs for both sexes and for the expansion of education on all levels.

Mieszkancki Krakowa podczas głosowania, 1935 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe
Female residents of Kraków voting in the election, 1935, National Digital Archives

Zjazd walny warszawskiego Związku Pracy Obywatelskiej Kobiety, 1935 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe
The general convention of the Women's Civic Work Association in Warsaw, 1935, National Digital Archives

„Głosowanie powszechne jest dopiero wówczas gdy i kobiety głosują”, [1907–1918 r.], Biblioteka Narodowa / Polona

*General election is only possible with the women's vote!”, [1907–1918], National Library/Polona

1

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

niepodległa

Michalina Mościcka 1871-1932

Michalina Mościcka była działaczką niepodległościową, pierwszą damą i emancypantką, walczącą o równouprawnienie kobiet. Aktywnie działała w wielu organizacjach na rzecz kobiet, torując im drogę do polityki, walcząc o ich prawa, ale też opiekując się ubogimi i osieroconymi dziećmi. Była żoną wybitnego chemika i prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ignacego Mościckiego.

Dzięki przeprowadzce do Lwowa w 1912 r. Michalina Mościcka rozwinęła skrzydła, angażując się w działania na rzecz kobiet. Współpracowała ze Związkiem Równouprawnienia Kobiet, była współzałożycielką lwowskiego kół Ligi Kobiet Galicji Śląska, pełniła też rolę prezesa Komitetu Obywatelskiego Polek. Od 1920 r. była przewodniczącą Naczelnej Zarządu Ligi Kobiet Polskich, ale także inicjatorką i działaczką lwowskiej organizacji Klubu Politycznego Kobiet Postępowych. Obowiązki te łączyła z funkcją radnej Rady Miasta Lwowa, którą pełniła od 1919 r. Stanowiła, że wykorzystywała do forswania istotnych zmian w życiu kobiet, jak choćby doprowadzenie do upaństwowienia średnich szkół żeńskich we Lwowie.

Po wyborze w 1926 r. jej męża Ignacego Mościckiego na prezydenta Rzeczypospolitej, Michalina Mościcka z jeszcze większym zapętem kontynuowała swoją misję działalności społecznej. Zangażowała się między innymi w pracę Międzynarodowego Kongresu Zwalczenia Handlu Kobietami, ale też wspierała inne inicjatywy na rzecz potrzebujących.

Michalina Mościcka was a pro-independence activist, Poland's First Lady, and an emancipation activist who fought for women's rights. Active in many women's organizations, she helped women enter politics by fighting for their rights and looking after impoverished and orphaned children. She was the wife of the prominent chemist and Polish President Ignacy Mościcki.

Having moved to Lwów in 1912, Michalina Mościcka spread her wings by engaging in activism dedicated to women. She cooperated with the Union for the Equal Rights of Polish Women, co-founded the Lwów branch of the Women's League of Silesia and Galicia, and was the President of the Polish Women's Civic Committee. In 1920 she became the head of the Supreme Council of the League of Polish Women. She was the initiator and an active member of the Lwów organization called the Progressive Women's Political Club. From 1919 she combined these duties with a seat at the Lwów City Council. She used these posts to implement significant changes that would improve women's lives, such as the nationalization of Lwów middle schools for women.

After her husband Ignacy Mościcki was elected Polish President in 1926, Michalina Mościcka continued her social activism with even greater enthusiasm. She engaged in a number of enterprises, such as the work of the International Congress Against Trafficking in Women, and supported numerous aid initiatives.

Michalina Mościcka, Narodowe Archiwum Cyfrowe
Michalina Mościcka, National Digital Archives

Prezydent RP Ignacy Mościcki wraz z żoną Michaliną, wnuczką Józefem, córką Heleną Zwisłocką oraz synami Michałem (drugi z prawej) i Józefem, 1929 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Polish President Ignacy Mościcki with his wife Michalina, grandson Józef, daughter Helena Zwisłocka and sons Michał (second from the right) and Józef, 1929, National Digital Archives

Przyjazd Michaliny Mościckiej do Warszawy, 1926 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Michalina Mościcka arriving in Warsaw, 1926, National Digital Archives

Michalina Mościcka wśród dzieci szkolnych, 1926 r., Narodowe Archiwum Cyfrowe

Michalina Mościcka with schoolchildren, 1926, National Digital Archives

Prezydent Ignacy Mościcki,
Narodowe Archiwum Cyfrowe

President Ignacy Mościcki,
National Digital Archives

Ignacy Mościcki 1867–1946

Powołany na urząd prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
Pełnił tę funkcję w latach 1926–1939.

He was sworn-in as Second Polish Republic's President
and served as the Head of State in the years 1926-1939.

7

Gorset i dynamit

Dynamite and Corsets

Organizator
Organizer

niepodległa

Kurator
Curator

Anna Miszczyk

Teksty
Texts

Magdalena Bagińska, Anna Miszczyk, Małgorzata Seider

Konsultacja merytoryczna
Consultation

Wojciech Kalwat, prof. dr hab. Marcin Kruszyński

Tłumaczenie
Translation

Julia Niedzielko

Redakcja
Editor

Małgorzata Świerzyńska

Projekt przestrzeni
Exhibition space design

Paweł Paciorek

Projekt graficzny
Graphic design

Kuba Bogacki

Produkcja
Production

Ferwor

Koordynatorzy projektu
Project coordinators

Michał Kosiorek, Anna Miszczyk

Źródła ilustracji
Sources of illustrations

Biblioteka Narodowa / Polona,
National Library/Polona

Fundacja im. Kazimiera Bartla,
Professor Kazimierz Bartel Foundation

Muzeum Historii Katowic,
Museum of the History of Katowice

Muzeum Historii Polski,
Polish History Museum

Muzeum Polskie w Ameryce,
Polish Museum of America

Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie,
Polish Army Museum in Warsaw

Muzeum Narodowe w Warszawie,
National Museum in Warsaw

Narodowe Archiwum Cyfrowe,
National Digital Archives

Wojskowe Biuro Historyczne,
Military Historical Office

Twórcy wystawy dołożyli wszelkich starań, by dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich do zdjęć wykorzystanych na wystawie. Osoby, których nie udało nam się ustalić, prosimy o kontakt.

The authors of the exhibition have made every effort to identify all owners and holders of the copyright to the photographs used in the exhibition. Please contact us if you are an uncredited copyright owner.